

Πάυλος Μελάς Δάφνινο στεφάνι στον ήρωα του Μακεδονικού αγώνα (Πάνος Ν. Αβραμόπουλος, Μ.Sc Δ/χος Μηχανικός Ε.Μ.Π.)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Μεγαλωμένος με τα ηθικά νάματα του πατριωτισμού, τον ασίγαστο πόθο για την ελευθερία των αλύτρωτων ελλήνων της Μακεδονίας, αλλά και τους καημούς και τα οράματα του ελληνισμού της Θεσσαλίας, της Ηπείρου και της Μακεδονίας για την εθνική του ακεραίωση, ο απaráμιλλος ηγέτης του Μακεδονικού αγώνα Πάυλος Μελάς, αποτύπωσε αδρά τον ηθικό του σφραγιδόλιθο στην υπόθεση της απελευθέρωσης της Μακεδονίας μας. Αναθρεμένος σε ένα περιβάλλον ηθικής έξαρσης, αυτοθυσίας και ηρωϊσμού και με οικογενειακές καταβολές που οι ρίζες τους χάνονταν στην αχλύ του μύθου, μέσα στις προηγμένες πολιτισμικά οικογένειες της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, ο αξεπέραστος Πάυλος Μελάς, δεν θα μπορούσε παρά να ακούσει τη φωνή της ιστορικής του συνείδησης και να παλαίψει με την θυσιαστική του παρουσία, για να μην αλλοτριώσουν οι Βούλγαροι, τον τρόπο του «σκέπτεσθαι και του αισθάνεσθαι» που λέγεται

ελληνισμός.

Ο καταχωρισμένος ήδη στο χρυσούν αέτωμα των μαρτύρων του έθνους Παύλος Μελάς, με τον ανένδοτο πατριωτισμό του, το άκαμπτο στις αντιξοότητες και τις κακουχίες φρόνημά του, ενέπνευσε σε όλους τους Έλληνες το όραμα για την απελευθέρωση της Μακεδονίας και πύργωσε με την πελώρια εθνική σκιά του, τον αγώνα των αλύτρωτων ελλήνων, αντίπερα έστω και στην επίσημη εθνική στρατηγική αρχικά της ελληνικής πολιτείας, που πελαγοδρομούσε ανάμεσα στις αλυσιτελείς διπλωματικές ισορροπίες της εποχής. Ο ανυπέρβλητος ηρωϊσμός, η ηθικά ευγενής πατριωτισμός του Παύλου και η εμμενική πραγματικότητα και πέρασαν στην

Το όνομα του Παύλου Μελά τοποθετήθηκε

από την λαϊκή συνείδηση, πλάι στην αυταπάρνηση του Λεωνίδα, την ευγένεια του Αχιλλέα και την ποίηση του Σολωμού. Και όμως ήταν ένας απλός θνητός που άκουσε την κλαγγή της ιστορίας και έσπευσε στις επιτγές του καθήκοντος. Χτυπημένος από τουρκικό βόλι στην Στάτιστα όπου έχει κατέβει την Τρίτη φορά στην Μακεδονία μας, θα πεί στον σύντροφό του και μονάκριβο φίλο του καπετάν Πύρζα, με την παγωμένη πνοή του θανάτου στα χείλη «Το σταυρό να τον δώσεις στην γυναίκα μου και το τουφέκι όπως σου είπα του Μίκη (του γιού του). Και να του πεις ότι το καθήκον μου έκανα». Ήταν η τελευταία στιγμή της ατίμητης προσφοράς του μεγάλου ήρωα προς την πατρίδα, προκειμένου να οργανώσει την

άμυνα των αλύτρωτων «Πατριαρχικών» πληθυσμών της Μακεδονίας μας, από την ηθική τρομοκρατία, τον απηνή διωγμό, την καταλήστευση των περιουσιών τους και την ατίμωση, των αιμοδιψών κομιταζήδων της Εξαρχίας. Με τον όρο «Πατριαρχικοί» εκείνη την περίοδο αποδίδονταν οι χριστιανικοί πληθυσμοί της Μακεδονίας και με τον όρο «Εξαρχικοί» αποδίδονταν οι Βουλγαρικοί πληθυσμοί, που ήταν ενταγμένοι στην εθνική στρατηγική της Βουλγαρικής Εξαρχίας. Αλλά ας δούμε τα πρώτα βήματα, το ιστορικοκοινωνικό πλαίσιο και κατόπιν τον ένοπλο αγώνα του ήρωα Παύλου Μελά. Ο Παύλος είδε το φως της ζωής στις 29 Μαρτίου του 1870 στην Μασσαλία της Γαλλίας. Γονείς του ήταν ο Μιχάλης Γ. Μελάς (1833-1897) και η Ελένη Βουτσινά κόρη επιφανούς Κεφαλλονότη εμπόρου από την Οδησσό. Η οικογένεια του Μελά ήλκε την καταγωγή της από την περίσεπτη ιστορικά οικογένεια των Μελάδων της Ηπείρου, τα κοινωνικά ίχνη της οποίας έφθαναν ως την βασιλεύουσα πριν την άλωσή της.

Η οικογένεια καταγράφεται με υψηλό στρατιωτικό και πολιτικό κύρος στο Βυζάντιο, ως οικογένεια των «Κεφαλάδων» ή «Μελανάδων» απο το σκούρο μελανό χρώμα του προσώπου τους. Ενώ κατά μια άλλη ιστορική εκδοχή, οι «Μελανάδες» προέρχονται από την οικογένεια των «Στρατηγόπουλων». Ο πατέρας του Παύλου Μελά Μιχάλης, ήκμασε οικονομικά στην Μασσαλία ασχολούμενος με το εμπόριο και σημαντικό τμήμα της περιουσίας του, διέθετε για φιλανθρωπικούς και εθνικούς σκοπούς. Το 1874 η οικογένεια Μελά ήλθε από την Μασσαλία στην Ελλάδα και εγκαταστάθηκε σε οικία, σε κτίριο που βρίσκεται σήμερα η «Αθηναϊκή Λέσχη». Σ' αυτό το σπίτι ο Παύλος έκανε τα πρώτα του βήματα στη ζωή και εγκολπώθηκε την αύρα και το κλίμα της αστικής τάξης της εποχής. Η μητέρα του τον μεγαλώνει μαζί με τα έξι αδέρφια του με ξεχωριστή στοργή και ηθική φροντίδα και του εμπνέει με την καλωσύνη της την αγάπη προς τον άνθρωπο και ιδιαίτερα προς τους κοινωνικά αδυνάτους, αφού σημαντικό κομμάτι τη ζωής της, η Ελένη Μελά το αφιερώνει σε φιλανθρωπικούς σκοπούς και κοινωνικές πρωτοβουλίες. Τον γαλουχεί ακόμα στον ευγενή πατριωτισμό και στην αγάπη προς την πατρίδα, αφού όλη η οικογένεια με ποικίλους τρόπους και δραστηριότητες υπηρετεί τους εθνικούς σκοπούς, παράλληλα με την υψηλή οικονομική και κοινωνική της παρουσία. Ο μικρός Παύλος τότε ταυτόχρονα έρχεται σε επαφή με τις φυσικές ομορφιές της Αθήνας, που συντελούν στο πλατύ άνοιγμα της ευαισθησίας του, αλλά και στην διαμόρφωση μιας ισχυρής ηθικά προσωπικότητας. Τους καλοκαιρινούς μήνες η οικογένεια καταφεύγει για ξεκούραση άλλοτε στη Μασσαλία, άλλοτε στο Φάληρο και στον Ελαιώνα και άλλοτε στην Κηφισιά, στην οποία λίγο αργότερα θα κατασκευάσει το εξοχικό της.

Η οικογένεια Μελά τεταγμένη στην εθνική ιδέα,

με κάθε ευκαιρία γαλουχεί τα παιδιά στον αγνό και ανιδιοτελή πατριωτισμό και στην υπηρεσία χρέους προς την πατρίδα. Ο εορτασμός των εθνικών εορτών, συνιστά για τον νεαρό Παύλο Μελά μέρες εθνικής μυσταγωγίας, αφού με θρησκευτική κατάνυξη, σεβασμό και ιερότητα προς τις στιγμές της ηθικής μεγαλουργίας του έθνους, μαθαίνει για τους μεγάλους αγώνες για την πατρίδα. Η παιδική ηλικία του Παύλου Μελά συμπίπτει χρονικά με το ρωσοτουρκικό πόλεμο και την Συνθήκη του «Αγίου Στεφάνου» το 1878, που του ασκούν επάνω του μια ηθική μαγεία. Αλλά και αυτό το απλό αντίκρουσμα των όπλων που φυλάσσονται στο υπόγειο του σπιτιού του, τα οποία συγκεντρώνει ο πατέρας του Μιχαήλ Μελάς για να αποστείλει στους αγωνιστές της ανεξαρτησίας της Κρήτης, προξενεί ηθική έξαρση στον μικρό Παύλο και του κραταιώνει μέσα στην ψυχή του το φρόνημα για την πατρίδα. Σημαντική ακόμα επίδραση στον ψυχισμό του έχει η Γιαννιώτικη καταγωγή του, που συχνά υπομνίζεται από τον πατέρα του, μαζί με τον πόθο για την απελευθέρωση των Ιωαννίνων. Σύνδρομο και διαπλαστικό εδώ του λεπταίσθητου ψυχισμού του μικρού Παύλου για τους ηρωϊκούς αγώνες του έθνους, είναι το παρακάτω χωρίο «το περιβάλλον του σπιτιού του, η εθνική δράσις του πατέρα του, η παρακολούθησις των εθνικών εορτών και τελετών, ενασκούν τεράστια ψυχολογική επίδραση επ' αυτού. Το τυχαίο αντίκρουσμα πολλών όπλων φυλασσομένων κρυφά εις τα υπόγεια του σπιτιού του και προοριζομένων για την Κρήτην, αι συζητήσεις περι των εθνικών θεμάτων που ήκουε συχνά εις το σπίτι του την εποχή εκείνη μετά τον Ρωσοτουρκικόν πόλεμον και την συνθήκη του «Αγίου Στεφάνου» (1878) του επροξένησαν μεγάλην εντύπωσιν. Έκτοτε ήδη

ωνειροπόλει να καταταγεί εις τον στρατόν, όταν μεγαλώσει, ώστε αυτός να αφιερωθεί δια την επανόρθωσιν των αδικιών....».

Ποιο όμως είναι το ιστορικό πλαίσιο στο οποίο ο νεαρός Παύλος Μελάς έρχεται σε επαφή με τους εθνικούς αγώνες; Είναι η εποχή με τις μεγάλες ανακατατάξεις στην Βαλκανική και τους λαούς της από την Βοσνία μέχρι και την Κρήτη, να ξεσηκώνονται με κινήματα εναντίον του Σουλτάνου. Στην Ελλάδα, στις αλύτρωτες Θεσσαλία, Κρήτη, Ήπειρο και Μακεδονία, αναφύονται επαναστατικά κινήματα, που διεκδικούν την πολυπόθητη ένωση με την μητέρα Ελλάδα. Τα κινήματα αυτά επανδρώνονται από απλούς πολίτες, σπουδαστές, κληρικούς, χωροφύλακες, μέχρι και καλόγηρους, που σπεύδουν να εκδηλώσουν την στήριξή τους στον πατριωτικό αγώνα. Σημαντική είναι ακόμα και η οικονομική βοήθεια προς τους κατατρεγμένους αλύτρωτους ελληνικούς πληθυσμούς, που συγκεντρώνεται με εράνους από το εξωτερικό. Ενώ την ίδια περίοδο στην απελεύθερη Ελλάδα, γίνονται διαδηλώσεις με καθολικό αίτημα να κηρύξει η Ελλάδα τον πόλεμο εναντίον της Τουρκίας, συντασσόμενη στρατιωτικά στο πλευρό της Ρωσίας, δοθέντος ότι μαίνεται ο ρωσοτουρκικός πόλεμος. Η ελληνική κυβέρνηση αποφασίζει να βγει στον πόλεμο, αλλά εν τω μεταξύ υπογράφεται μεταξύ Ρωσίας και Τουρκίας το 1878 ανακωχή. Τα ελληνικά στρατεύματα συγκεντρωμένα στη Λαμία, δεν προλαβαίνουν να συμμετάσχουν στις πολεμικές επιχειρήσεις, πάραυτα η Ελλάδα καρπούται ένα σημαντικό διπλωματικό όφελος. Επιτυγχάνει την αμνήστευση των αγωνιστών της Θεσσαλίας, Κρήτης, Ηπείρου και Μακεδονίας και ταυτόχρονα εξασφαλίζει την εγκατάσταση Χριστιανού διοικητή στην Κρήτη. Όλα αυτά τα γεγονότα γαλουχούν τον οκτάχρονο Παύλο Μελά στον εθνοαπελευθερωτικό αγώνα των αλύτρωτων ελληνικών περιοχών. Ενώ αναζητώντας κάποια στιγμή τον πατέρα του τυχαία στο υπόγειο του σπιτιού του, θα αντικρίσει τις μεγάλες ξύλινες κάσες με τα όπλα που συγκεντρώνει ο Μιχαήλ Μελάς για να αποστείλει στην Κρήτη. Ο πατέρας του θορυβημένος με την ανακάλυψη του μεγάλου μυστικού του, εξηγεί στον μικρό Παύλο, ότι δεν πρέπει να πει πουθενά τίποτα και πως όλα αυτά τα όπλα συγκεντρώνονται για τους αγωνιστές της ανεξαρτησίας της Κρήτης. Στη συνείδηση του νεαρού μαθητή, όλα αυτά εξειδανικεύονται και αδημονεί πλέον να μεγαλώσει για να στρατευτεί στον αγώνα. Μια μεγάλη εθνική συνείδηση σφυρηλατείται στο όραμα της ανεξαρτησίας του υπόδουλου ελληνισμού.